

Arnika varuje: Situace v Gruzii se dramaticky zhoršuje. Obránci životního prostředí jsou v první linii

1.9.2025 - Luboš Pavlovič | Arnika

Na začátku července začal gruzínský státní Protikorupční úřad prošetřovat činnost sedmi velkých nevládních organizací - Civil Society Foundation, Economic Policy Research Centre, International Society for Fair Elections and Democracy, Media Development Foundation, Social Justice Centre, Sapari a Transparency International – Georgia.

Organizace dostaly lhůtu pouhých tří dní na to, aby úřadům předložily veškeré detaily o své činnosti za poslední rok, včetně například prezenčních listin ze všech pořádaných akcí a čísla občanských průkazů všech jejich účastníků.

Dne 27. srpna 2025 gruzínská prokuratura zmrazila bankovní účty sedmi nevládních organizací, jež se částečně překrývají se seznamem prošetřovaných. To představuje nebezpečnou eskalaci systematického rozkládání občanské společnosti vládou. Organizace byly bez důkazů obviněny z podvracení republiky a ocitly se ze dne na den bez finančních prostředků. Praxi gruzínských úřadů kritizovaly orgány Evropské unie i české Ministerstvo zahraničí. K dalšímu zhoršování situace může dojít v souvislosti s podzimními komunálními volbami.

Arnika proto vyzývá česká i evropská média, aby situaci v Gruzii věnovala zvýšenou pozornost. Demokratický prostor a svoboda občanské společnosti jsou vážně ohroženy. Je klíčové informovat o konkrétních dopadech těchto represivních zákonů na životy běžných Gruzínců a na budoucnost země, která ještě před pár měsíci aspirovala na členství v Evropské unii.

Co se stalo v Gruzii?

Už během jara byla v Gruzii schválena nová restriktivní legislativa. V březnu schválený zákon o grantech, i v květnu schválený zákon o zahraničních agentech, znemožňují nevládním organizacím přijímat finanční prostředky ze zahraničí a zavádějí drastické finanční a trestně právní sankce jak vůči organizacím, tak i jejich statutárním zástupcům. Mnohé organizace pozastavily nebo ukončily činnost, většina se jich obává přijímat prostředky, část organizací hledá nové možnosti fungování.

Nařízení se vztahuje na všechny organizace, v jejichž rozpočtu tvoří zahraniční zdroje více než 20 %. Část nevládních organizací se odmítá registrovat a poukazuje na to, že pracují ve prospěch gruzínské společnosti, nikoliv zahraničních aktérů. Před zavedením restrikcí pocházelo podle odhadů až 90 % rozpočtů nevládních organizací ze zemí EU a z USA. Velké části projektů a kampaní tak nyní hrozí kolaps.

Za porušení nových zákonů hrozí drakonické sankce. Konkrétně, pokud se organizace neregistruje jako „zahraniční agent“ nebo neposkytne úřadům požadované informace, může dostávat opakované pokuty až do výše 10 000 gruzínských lari měsíčně (téměř 78 tisíc korun) nebo bude jejím představitelům hrozit trest odnětí svobody až na pět let. Kromě toho může nepředloženi povinných finančních výkazů nebo porušení požadavků na označení „zahraniční agent“ vést k dalším menším pokutám a trestům. Ty se přitom týkají nejen organizací, ale i jejich statutárních zástupců.

Od organizací, jež se registrují jako „zahraniční agenti“ mají úřady právo vyžádat si prakticky libovolné informace o jejich činnosti, ale třeba i osobní údaje týkající se jejich statutárních zástupců

nebo informace o účastnících jimi pořádaných akcí a jejich klientech.

Proč to zajímá Arniku?

Tento vývoj přímo ohrožuje i práci Arniky a projekty jejích místních partnerů. Arnika v Gruzii vybudovala například síť více než sta občanských stanic pro monitoring znečištění ovzduší AirGE. Projekt, podpořený Programem transformační spolupráce Ministerstva zahraničních věcí ČR, dává občanům v jedenácti gruzínských městech do rukou data o tom, co dýchají, a naplňuje jejich právo na informace a zdravé životní prostředí. Právě takováto úspěšná a transparentní občanská aktivita, přenášející české know-how, je nyní novou legislativou stigmatizována a existenčně ohrožena.

„Na základě našich dlouholetých zkušeností v zemi můžeme potvrdit, že tlak na občanské iniciativy a nezávislá média je bezprecedentní a ohrožuje výsledky mnohaleté práce i mezinárodní spolupráce,” říká tiskový mluvčí organizace Arnika Luboš Pavlovič.

Vzhledem k tomu, že zákon o zahraničních agentech se vztahuje také na pořádané akce, v Gruzii začalo být obtížné pořádat semináře, veřejné přednášky či diskuse s účastí zahraničních odborníků. Lidé, kteří by se takových akcí účastnili, by mohli být vystaveni pokutám a dalším perzekucím. Situace je obzvláště palčivá v regionech, kde je občanských iniciativ méně, lidé se mezi sebou navzájem znají a monitorovat činnost nevládních organizací je snadnější. Častými terči útoků se stávají environmentální občanské iniciativy, neboť stojí v cestě soukromým ekonomickým zájmům.

“Kulturu represí a násilí dobře ilustruje situace v hornickém regionu Čiatura. Více než sto padesát rodin zde v nedávné době přišlo o střechu nad hlavou kvůli protiprávní těžbě manganu přímo pod vesnicemi. Přestože těžbu provádí firma napojená na vládní politiky, rodiny se zřícenými domy nedostali spravedlivou kompenzaci. Zoufalí lidé volí extrémní formy protestů, jako držení dlouhodobé hladovky se zašitými ústy a blokování přístupu do dolů. Vláda namísto řešení obvinila vesničany z narušování veřejného pořádku a jejich vůdce uvěznila,” vysvětluje Pavlovič

Opakují se pokusy o zastrašení obránců životního prostředí ve městě Poti, kde obyvatelé trápí nákladní přístav a rozsáhlá překladiště kontejnerů a sypkých materiálů, například manganového koncentrátu nebo síry. V červnu začali politici vyhrožovat těm, kdo se angažovali v kampani proti vodní elektrárně Namakhvani, vymáháním ekonomických škod za zastavení stavby. Ta by přitom ohrozila vzácné biotopy a unikátní přírodu v povodí řeky Rioni. Obrana životního prostředí se stává čím dál více politickým tématem; za vedení environmentálních kampaní hrozí tresty a represe.

(Pro více informací kontaktujte tiskového mluvčího Arniky Luboše Pavloviče, Tato e-mailová adresa je chráněna před spamboty. Pro její zobrazení musíte mít povolen Javascript., +420 606 727 942)

<https://arnika.org/o-nas/tiskove-zpravy/arnika-varuje-situace-v-gruzii-se-dramaticky-zhorsuje-obranc-i-zivotniho-prostredi-jsou-v-prvni-linii-202509011214>